

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
НАЦРТА ЗАКОНА О ПРАВИМА БОРАЦА, ВОЈНИХ ИНВАЛИДА,
ЦИВИЛНИХ ИНВАЛИДА РАТА И ЧЛАНОВА ЊИХОВИХ ПОРОДИЦА

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. Тачка 10. Устава Републике Србије, којом је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области борачко-инвалидске заштите, као и одредбом члана 69. став 4. којом је прописано да се инвалидима, ратним ветеранима и жртвама рата пружа посебна заштита, у складу са Законом.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА И ЦИЉЕВИ
КОЈИ СЕ ЖЕЛЕ ЊИМЕ ПОСТИЋИ

1. Садашњу заштиту бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата, цивилних жртава рата, као и чланова њихових породица уређују ранији савезни прописи (1), прописи Републике Србије (2), некадашњи прописи аутономних покрајина Војводине и Косова и Метохије (3), као и прописи локалне самоуправе (4), и то:

(1) Закон о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца („Службени лист СРЈ”, бр. 24/98, 29/98-исправка и 25/00-СУС и „Службени гласник РС”, бр. 101/05-др. закон и 111/2009-др. закон):

На основу члана 127. овог Закона, на снази су поједине одредбе следећих прописа:

1.1. Закона о основним правима носилаца „Партизанске споменице 1941.” („Службени лист СФРЈ”, бр. 67/72, 40/73, 33/76, 32/81, 68/81, 53/82-пречишћен текст, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90, 42/90 и „Службени лист СРЈ”, бр. 24/98-др. закон)

1.2. Закона о основним правима бораца шпанског националноослободилачког и револуционарног рата од 1936. до 1939. године („Службени лист СФРЈ”, бр. 67/72, 40/73, 33/76, 32/81, 68/81, 53/82-пречишћен текст, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90, 42/90 и „Службени лист СРЈ”, број 24/98-др. закон);

1.3. Закона о основним правима лица одликованих Орденом народног хероја („Службени лист СФРЈ”, бр. 67/72, 21/74, 33/76, 32/81, 68/81, 53/82-пречишћен текст, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90, 42/90 и „Службени лист СРЈ”, број 24/98-др. закон);

1.4. Закона о основним правима лица одликованих Орденом Карађорђевог звезде с мачевима, Орденом Белог орла с мачевима и Златном медаљом Обилића („Службени лист СФРЈ”, бр. 67/72, 22/73, 33/76, 68/81, 53/82-пречишћен текст, 75/85, 44/89, 87/89 и „Службени лист СРЈ”, број 24/98-др. закон);

1.5. Закона о борачком додатку („Службени лист СФРЈ”, бр. 67/72, 33/76, 32/81, 68/81, 53/82-пречишћен текст, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90, 42/90 и „Службени лист СРЈ”, број 24/98-др. закон).

(2)

2.1. Закон о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица („Службени гласник СРС”, број 54/89 и „Службени гласник РС”, бр. 137/04 и 69/2012-УС);

2.2. Закон о правима цивилних инвалида рата („Службени гласник РС”, бр. 52/96);

2.3. Закон о финансирању удружења бораца ослободилачких ратова Србије („Службени гласник РС”, број 21/90);

У периоду 1992-1996. године Влада Републике Србије донела је следеће уредбе којима је додатно била уређена област борачко-инвалидске заштите у периоду од 1992. до 31. марта 2006. године:

2.4. Уредба о материјалном обезбеђењу и другим правима бораца, ратних војних инвалида и цивилних инвалида рата из оружаних акција после 17. августа 1990. („Службени гласник РС”, бр. 7/92, 20/92, 31/92, 45/93, 75/93, 8/94, 37/94 и 52/96);

2.5. Уредба о правима на допунску заштиту војних инвалида, корисника породичне инвалиднине и цивилних инвалида рата („Службени гласник РС”, бр. 39/92, 45/93, 75/93 и 52/96);

2.6. Уредба о правима ратних војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова породица палих бораца из Републике Српске, односно Босне и Херцеговине, који привремено бораве на територији Републике Србије („Службени гласник РС”, 84/92 и 52/96);

2.7. Уредба о висини месечних новчаних примања из области борачко – инвалидске заштите („Службени гласник РС”, бр. 8/94 и 37/94);

2.8. Уредба о повећању примања корисника инвалидског додатка и материјалног обезбеђења по прописима из борачко - инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата („Службени гласник РС”, бр. 75/93 и 52/96);

2.9. Уредба о начину остваривања права припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета у области борачко-инвалидске заштите („Службени гласник РС”, бр. 51/05).

Наведене уредбе (осим Уредбе под тачком. 2.9) стављене су ван снаге Уредбом о престанку важења одређених уредби у области борачко-инвалидске заштите („Службени гласник РС”, бр. 35/2006). Поједина права призната тим уредбама и даље се остварују. Након ове уредбе донета је Уредба о праву на месечно новчано примање за време незапослености ратних војних инвалида од V до X групе из оружаних акција после 17. августа 1990. године („Службени гласник РС”, бр. 42/06), која је и даље на снази.

(3) Уставним Законом о изменама и допунама Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, бр. 20/93) прописи аутономних покрајина Војводине и Косова и Метохије стављени су ван снаге. Међутим, овим законом прописано је да се права призната на основу тих прописа остварују до доношења одговарајућег републичког закона из ове области. Прописи аутономних покрајина, на основу којих се остварују наведена права, су:

3.1. Закон о правима бораца и војних инвалида („Службени лист САП Војводина”, бр. 19/85, 31/86, 32/88, 15/89, 1/90, 9/90 и 37/90);

3.2. Закон о материјалном обезбеђењу и здравственој заштити учесника НОР-а („Службени лист САП Косово и Метохија”, бр. 5/79, 5/82, 52/86, 17/87, 41/87, 12/88, 25/89 и 29/89) и

3.3. Закон о инвалидском додатку и другим правима војних инвалида („Службени лист САП Косово и Метохија”, бр. 24/79, 5/82, 52/86, 41/87, 12/88 и 29/89).

(1) Законом о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца који је Савезна скупштина СРЈ донела 12. маја 1998. године, а који је у примени од 1. јула 1998. године, извршена је кодификација дотадашњих савезних прописа из области борачко-инвалидске заштите и уређена су основна права из ове области која су везана за телесно оштећење или су у вези са погибијом члана породице.

Након доношења Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора (4. фебруара 2003. године) ова законска надлежност у целини је пренета на републички ниво, а наведени закон је наставио да се примењује као пропис Републике Србије, све до доношења одговарајућег републичког закона. Актуелни догађаји у земљи настали после доношења овог закона (оружане акције на територији АП Косово и Метохија и југу Србије, рат у СРЈ 1999. године, велики прилив избеглица из република бивше СФРЈ од којих су многи били корисници права из области борачко-инвалидске заштите, доношење прописа о признавању права из области борачко-инвалидске заштите припадницима Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, конституисање Републике Србије 5. јуна 2006. године и др.) захтевају нормативно уређење новонасталих односа и превазиђених законских решења.

(2) Сада важећи прописи Републике Србије из ове области уређују допунску заштиту бораца и корисника основних права по наведеном савезном закону, као и потпуну заштиту цивилних инвалида рата и чланова породица цивилних жртава рата и умрлих цивилних инвалида рата. Ова заштита, поред осталог, условљена је и породичним и материјалним приликама домаћинства корисника. И ови прописи су превазиђени, с обзиром да је републички закон донет још 1989. године и захтева уређење ове области према новонасталим околностима и усаглашавање са одредбама закона и прописа из других области који су у вези са прописима из области борачко-инвалидске заштите.

(3) На основу Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије задржана су права која су у овој области призната по прописима АП Војводина и АП Косово и Метохија, до доношења одговарајућег републичког закона. Како овај закон, у међувремену, није донет призната права се и даље остварују по наведеним покрајинским прописима. Ова права су аналогна правима утврђеним републичким прописима, уз постојање разлика у погледу назива права, круга корисника обухваћених заштитом, обима права и услова за њихово остваривање. Стога ово захтева потребу јединственог регулисања ове заштите на територији целе Републике.

(4) Допунском заштитом бораца, по прописима органа локалне самоуправе, штите се борци којима није обезбеђена заштита по горе наведеним прописима (или се већ признатим корисницима обезбеђује шири обим права), у оквиру средстава које обезбеђује сама општинска (односно градска) управа. Републичка регулатива, такође, непосредно утиче на овај ниво заштите.

Овим законом се по први пут, јединствено за територију Републике Србије, уређује област борачко-инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата, врши се усклађивање наведених прописа са Уставом

Републике Србије и истовремено се врши кодификација свих прописа у овој области. Наиме, Законом се реализује од раније присутна идеја да се укупна законодавна материја из ове области уреди једним прописом. Разлози за такав приступ су вишеструки, од суштинских (јер се ради о материји која је повезана истим основним опредељењима на којима се заснива конституисање права одређених категорија грађана), до правно-техничких, јер се у оквиру једног закона сажимају сви битни елементи и критеријуми за категоризацију корисника права, врсте права и начин њиховог коришћења, обезбеђује бољи преглед материје, стварају услови за бољу практичну примену законских решења и тиме обезбеђивање већег степена законитости у овој области.

Законом се настоји да се материја у овој области уреди тако што ће се кроз конституисање права и заштите која се обезбеђује грађанима афирмисати трајна вредност борбе за одбрану независности, суверености и уставног поретка земље. На тој основи, Закон садржи решења како за будућност, тако и у односу на догађаје у ближој и даљој прошлости везане за ратна збивања и оружане акције у миру.

Досадашња сагледавања материјалног и социјалног положаја ове категорије корисника показала су да постоје бројни проблеми и потреба за појачаном заштитом појединих од ових корисника. Полазећи од опредељења да се задржи износ основице за одређивање примања и износи тих примања, исти су исказани процентуално од просечне нето зараде у Републици (без пореза и доприноса) и углавном у износима који се остварују по сада важећим прописима.

Закон садржи и знатан број других измена и нових решења за спровођење основних материјално - правних одредаба којима су уређени услови за остваривање права у овој области. Већина тих решења односи се на прецизирање одређених појмова, поступка за остваривање права, доказна средства, услова за коришћење права, надзор над извршавањем овог закона и др.

III. НАЧЕЛА НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА ПРЕДЛОГ ЗАКОНА

Закон је заснован на следећим начелним принципима:

- да се Уставом Републике Србије корисницима борачко-инвалидске заштите пружа посебна заштита у складу са законом,
- да се пропишу рационалнија решења, којима се у основи битно неће умањити ниво до сада остварене заштите,
- да су у питању лична права грађана: бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова њихових породица,
- да обим заштите чланова породица не буде већи од заштите коју би носилац права могао да оствари по овом закону.

IV. ОБЈАШЊЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНИХ ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА И ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИСТИТУТА

Закон се састоји из десет поглавља, и то:

- основне одредбе,
- права и услови за остваривање права,
- остваривање права,
- поступак за остваривање права,
- јединствена евиденција података и исплата права,
- контрола наменског коришћења средстава и надзор над радом органа у вршењу поверених послова,
- удружења,
- овлашћења надлежног министра,
- казнене одредбе,
- прелазне и завршне одредбе.

ГЛАВА I, ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ (чл. 1. до 24)

1. Предмет закона, чл. 1. до 3. Закона

Чланом 1. утврђује се круг корисника чија се права уређују: борци, ратни и мирнодопски војни инвалиди, цивилни инвалиди рата, чланови породица палих и умрлих бораца и умрлих војних инвалида и лица које је погинуло или умрло у војсци у миру, чланова породица умрлих цивилних инвалида рата и цивилних жртава рата.

Чланом 2. прописано је да су новчана примања по овом закону вид накнаде штете. Чланом 3. прописано је да се средства за остваривање и коришћење права по овом закону обезбеђују у буџету Републике Србије.

2. Дефиниције, чл. 4 до 24. Закона

Члан 4. прописује ближе околности релевантне за дефинисање појма борца и рокове трајања околности са становишта услова за остваривање права предвиђених законом:

1) учешће у оружаним акцијама на територији СФРЈ од 17. августа 1990. године до 27. априла 1992. године, а за припаднике оружаних снага СФРЈ стационараних на територији Босне и Херцеговине – до 19. маја 1992. године (одбрана суверенитета, независности и територијалне целокупности СФРЈ);

2) учешће у оружаним акцијама на територији СРЈ, Државне заједнице СЦГ, односно Републике Срије предузетим за време мира после 27. априла 1992. године ради одбране суверенитета, независности и територијалне целокупности СРЈ, Државне заједнице СЦГ, односно Републике Србије, до ступања на снагу овог закона;

3) учешће у рату у СРЈ од 24. марта до 26. јуна 1999. године;

4) учешће у будућем рату или будућим оружаним акцијама предузетим за време мира ради одбране суверенитета, независности, територијалне целокупности и уставног уређења Републике Србије, после ступања на снагу овог закона.

Суштина орочавања времена трајања оружаних акција и у вези са тим одређивање појединих делова територије бивше СФРЈ искључује могућност

да се учесницима оружаних акција на територијама република бивше СФРЈ (тј. ван територије СРЈ, односно Државне заједнице СЦГ, односно Србије) после 27. априла 1992. године (односно после 19. маја 1992. године) призна својство борца у смислу овог закона.

Овом одредбом нису обухваћени борци - учесници Другог светског рата од 6. до 17. априла 1941. године, учесници у антифашистичкој Народноослободилачкој борби у Другом светском рату као припадници партизанских одреда Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије од 17. априла 1941. до 15. маја 1945. године и учесници у одбрани територијалног интегритета и суверенитета земље у Другом светском рату у саставу Југословенске војске у отаџбини, почев од 17. априла 1941. до 12. септембра 1944. године. Даље остваривање признатих права овим борцима, односно члановима њихових породица, као и признање права прописаних овим законом уређено је прелазним завршним одредбама - чл. 226, 230, 231. и 232. овог закона.

С обзиром да је чланом 4. Закона признање својства борца везано и за држављанство Републике Србије, чланом 5. Закона дата је могућност да ово својство може остварити и странац – учесник рата 1999. и евентуалних будућих оружаних акција у миру или будућег рата у Републици Србији, уколико то својство не може остварити од стране друге државе.

Чланом 6. Закона прописују се услови под којима се добровољцу може признати својство борца, односно да ово лице мора бити прикључено регуларним војним и полицијским јединицама. Борцем се не сматра лице које је у рату, односно оружаним акцијама извршавало радне обавезе.

Одредбама чл. 8. до 10. Закона прописују се услови за стицање својства ратног војног инвалида – оштећење организма од најмање 20% које је задобијено под околностима из члана 4. (којим је дефинисан појам борца), као и под околностима вршења војних дужности у иностраној земљи или за време ратног заробљеништва. Чланом 8. став 2. детаљније се прописује држављанство Републике Србије као услов за остваривање својства ратног војног инвалида тиме што ово држављанство мора постојати и у време када је дошло до оштећења организма и у време подношења захтева за признавање својства ратног војног инвалида. Прописивањем да је овај услов испуњен и у случају када борац није имао држављанство Републике Србије у време настанка оштећења организма, уколико је пре 27. априла 1992. године имао пребивалиште на територији Републике Србије, даје се могућност борцу да може остварити права по овом закону ако накнадно стекне држављанство Републике Србије (што је услов за стицање држављанства Републике Србије по Закону о држављанству).

Основни принцип је да се својство војног инвалида може признати по основу болести која је настала под околностима војног ангажовања. Одредбом члана 9. даје се могућност да се ово својство може остварити и по основу болести која је код борца постојала пре његовог војног ангажовања, али се под околностима војног ангажовања погоршала. Процент војног инвалидитета у овим случајевима утврђује се само у делу оштећења организма

које се погоршало под наведеним околностима. Наведено се односи и на остваривање својства мирнодопског војног инвалида по основу оштећења организма насталог услед погоршања постојеће болести под околностима војног ангажовања лица у мирнодопским условима (члан 13. став 2. Закона).

Одредбе чл. 11. до 17. Закона дефинишу појам мирнодопског војног инвалида, прописују околности вршења војне службе релевантне за стицање тог својства, круг лица и посебни услови за признање овог својства, при чему су заштитом обухваћени: војници на служењу војног рока са оружјем, војници који добровољно служе војни рок са оружјем, ученици односно кадети војношколских установа, слушаоци школе за резервне официре и лица у резервном саставу на дужности у Војсци Србије. Услов за признање својства мирнодопског војног инвалида по основу ране, повреде или озледе је да оштећење организма мора бити најмање 20% а по основу болести, односно погоршања болести најмање 60%.

Члан 16. Закона дефинише да се нехат не сматра кривицом у смислу чл. 11. до 13. Закона.

Чланом 17. дефинисан је појам вршења војне службе, односно дужности у вези са службом у војсци, упућујућом одредбом на војне прописе.

Одредбама чл. 18. и 19. Закона дефинисани су појмови цивилног инвалида рата и цивилне жртве рата. Прецизирано је да се својство цивилног инвалида рата може остварити само по основу телесног оштећења задобијеног на територији Републике Србије. Новина је да се цивилним инвалидом рата, односно цивилном жртвом рата сматра и лице које је задобило телесно оштећење или је погинуло као жртва терористичког напада у иностранству у својству дипломатског или конзуларног представника Србије и лице које је задобило телесно оштећење или је погинуло као жртва терористичког напада на дипломатско-конзуларно представништво Републике Србије. По садашњем пропису ова лица могу да остваре статус мирнодопског војног инвалида. Ово решење је и изузетак у односу на општи услов за признање својства цивилног инвалида односно цивилне жртве рата по коме је релевантно само оштећење организма настало на територији Републике Србије.

Одредбе чл. 20. до 23. Закона дефинишу појмове породице палог борца, умрлог борца, војног инвалида, цивилног инвалида рата и цивилне жртве рата, као и појам уже породице ових лица. Новина је да су, у односу на досадашње прописе, из законске заштите искључени брат, сестра и унук палог борца. Искључена је могућност да се право на породичну инвалиднину по палом борцу може признати по основу признатог ратног војног инвалида који је умро у року од годину дана од дана престанка његовог војног ангажовања у рату, односно оружаним акцијама, од последица оштећења организма по којима му је признато ово својство. Ближе су прописани услови под којима ванбрачни партнер може остварити право на породичну инвалиднину по палом борцу.

Чланом 24. Закона прецизиран је начин утврђивања постојања ванбрачне заједнице, као и појам издржавања као услова за остваривање права

по овом закону на тај начин што је условљено да се исти утврђују у ванпарничном, односно у судском поступку.

ГЛАВА II, ПРАВА И УСЛОВИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (чл. 26. до 106)

Одредбом члана 25. Закона таксативно су наведена сва права која се могу остварити по овом закону.

1. Одређивање и усклађивање новчаних износа права, чл. 26. до 28. Закона

Прописује се да се примања која се по овом закону исплаћују месечно утврђују у прописаном проценту од основа (просечне месечне зараде по запосленом без пореза и доприноса за месец који претходи месецу за који се врши исплата), као и да се ова примања усклађују месечно са растом и падом просечне месечне зараде.

Новина је да се и право на месечно новчано примање обрачунава у прописаном проценту од просечне зараде из месеца који претходи месецу за који се врши исплата.

За права која нису прописана овим законом, а која су прелазним и завршним одредбама Закона задржана као призната права, прописано је да се уместо основа који је био утврђен прописом по коме су призната, износи утврђују по основу просечне зараде без пореза и доприноса из месеца који претходи месецу за који се врши исплата.

2. Остваривање својства борца, чл. 29. и 30. Закона

Чланом 29. Закона извршено је разврставање бораца у категорије бораца према времену и територији њиховог војног ангажовања (три категорије). Одређена права која се признају лицима која по овом закону имају својство борца припадају борцима у зависности од категорије у коју су распоређени. Својство борца и разврставање у категорије бораца врши се решењем органа надлежних за послово борачко-инвалидске заштите.

3. Лична инвалиднина, чл. 31. до 35. Закона

Одредбама чл. 31. до 34. Закона прописани су: начин утврђивања процента инвалидитета, разврставање инвалида у групе инвалидитета (војни инвалиди од I до X групе и цивилни инвалиди рата од I до VII групе).

Чланом 35. утврђени су износи личне инвалиднине која припада војним инвалидима и цивилним инвалидима рата. Задржан је садашњи износ личне инвалиднине утврђен законом, који је исказан у одговарајућем проценту од просечне зараде без пореза и доприноса у Републици Србији из месеца који претходи месецу за који се врши исплата.

4. Породична инвалиднина, чл. 36. до 52. Закона

Одредбом члана 36. закона прописано је који чланови породице палог борца, умрлог војног инвалида I до VII групе и породице лица које је погинуло или умрло као војно лице у мирнодопским условима могу остварити право на породичну инвалиднину.

Чланом 37. прописани су услови под којима право на породичну инвалиднину може остварити супружник (удова или удовац) палог борца, умрлог војног инвалида I до VII групе и лица које је погинуло или умрло као војно лице у мирнодопским условима. Задржани су услови по сада важећим прописима у погледу година живота са којима супружник може остварити ово право – удова са 45 година, односно удовац са 50 година. Уколико супружник користи право на породичну инвалиднину као сауживалац са дететом, има право на породичну инвалиднину све док дете има право на породичну инвалиднину, без обзира на услове у погледу година живота супружника.

Одредбама чл. 38. и 39. прописано је да дете, усвојеник и пасторче могу остварити право на породичну инвалиднину до 15. године живота а након тога само под условом да се налазе на редовном школовању у смислу овог закона. Услов везан за редовно школовање је прецизиран везивањем степена школовања са одређеним годинама живота, тако да уколико дете похађа средњу школу право на породичну инвалиднину може остваривати до 20. године живота, а уколико похађа високошколску установу до 26. односно 27. године живота. Право на породичну инвалиднину признаје се и за време првог, другог и трећег степена студија (докторске студије). Право на породичну инвалиднину се не може признати уколико се једна година истог степена школовања уписује више од два пута, као и у случају поновног уписа школске установе истог или нижег степена образовања.

Неспособност за рад код деце постоји уколико је основ за ту неспособност наступио пре 15. године, односно за време док је дете користило породичну инвалиднину док се налазило на школовању.

Одредбама чл. 40. до 45. прописана су решења у којима се одређује на који начин се утврђују износи породичне инвалидине када ово право користе више чланова породице, као и ко има прече право на породичну инвалиднину.

Одредбама чл. 46. до 52. прописани су видови породичних инвалидина и месечни износи ових инвалидина, при чему је њихов месечни износ утврђен у проценту од основа (просечне нето зараде) и износи:

- породична инвалидина по палом борцу и породична инвалидина по лицу које је погинуло или умрло у Војсци у миру - 108,00%,
- породична инвалидина по умрлом војном инвалиду - 18%;
- породична инвалидина по умрлом војном инвалиду који је користио додатак за негу износи - 48% (ово је ново право, које са правом на месечно новчано примање представља компензацију досадашњег права на породични додатак),
- додатак за родитеља палог борца којима је то било једино дете или су му остала деца изгубила живот као грађанске жртве рата износи 54% (за једног родитеља), односно 81% (за оба родитеља),

- увећана породична инвалиднина – 63%.

5. Додатак за негу, чл. 53. до 56. Закона

Право на додатак за негу имају војни инвалиди и цивилни инвалиди рата од I до IV групе којима је укупно оштећење организма једнако оштећењу организма војног инвалида I групе за ове кориснике. Право је задржано без промене у погледу степена додатка за негу, поступка признања и износа права. Измена је извршена у делу који се односи на кориснике овог права по основу признатог права на месечно новчано примање, тиме што се овим корисницима уместо садашња два степена додатка за негу може признати само један степен и то као четврти степен, али у износу досадашњег првог степена. Ово решење је повољније за кориснике садашњег другог степена додатка за негу јер ће након извршеног превођења остваривати право у износу 36% од основа – уместо досадашњег износа 24% од основа. Овом праву аналогно је право на повећање месечног новчаног примања због везаности за постељу (по закону АП Војводина) које ће се, такође, превести на додатак за негу IV степена. Кориснику који се налази на лечењу у стационарној здравственој установи или у установи социјалне заштите у којој су му обезбеђени потребна нега и помоћ преко 60 дана не исплаћује се додатак за негу.

Одредбом члана 56. задржано је право војног инвалида коме је признато право на додатак за негу на накнаду износа доприноса за социјално осигурање које је платио за лице са којим је закључио уговор којим му ово лице пружа негу. Проширен је основ по коме може бити ангажовано лице које војном инвалиду пружа негу – то може бити уговор о раду у складу са прописима о раду или други уговор закључен у складу са законом. Право припада само уколико су претходно плаћени сви прописани порези и доприноси.

6. Ортопедски додатак, чл. 57. и 58. Закона

Право на ортопедски додатак је утврђено, без промена у односу на сада важеће прописе: војном или цивилном инвалиду рата (I до VI групе) коме је својство признато по основу ампутације или тешког отећења екстремитета или по основу потпуног слепила признаје се право на ортопедски додатак од I до IV степена.

7. Здравствена заштита, члан 59. Закона

Право на здравствену заштиту по овом закону може да оствари борац, војни инвалид, цивилни инвалид рата, корисник породичне инвалиднине, корисник месечног новчаног примања, као и чланови њихових породица у складу са прописима којим се уређује здравствено осигурање.

Новина у односу на досадашње одредбе које су регулисале право на здравствену заштиту је да је први пут уведено право на здравствену заштиту корисницима са признатим својством борца, уколико то право не могу остварити по другом правном основу. Сем тога, покренута је иницијатива да се и у прописима о здравственом осигурању својство борца пропише као основ за обавезно здравствено осигурање ако за то корисник нема други правни основ.

Уз право на здравствену заштиту нису прописана и друга права у вези са остваривањем здравствене заштите: накнада зараде за време привремене спречености за рад до 100% од основа за накнаду и право на ослобађање од трошкова коришћења лекова, необавезне имунизације и лечења уз примену природног фактора.

8. Медицинско-техничка помагала, члан 60. Закона

Војни инвалиди могу остварити право на медицинско-техничка помагала по прописима којима се уређује здравствено осигурање. Овим законом прописано је да војни инвалид може остварити право на протезу, ортозу и инвалидска колица која су већег стандарда од стандарда који је предвиђен прописима из области здравства. По овом закону право на ортопедска помагала војни инвалид може остварити за оштећење организма по основу кога му је признато својство војног инвалида и то: протезе, ортозе и инвалидска колица.

9. Бањско-климатски опоравак, чл. 61. до 64. Закона

Право на бањско-климатски опоравак (досадашње право на бањско-климатско лечење) припада војним инвалидима. Не представља продужени вид лечења, већ се признаје у циљу побољшања њиховог општег здравственог стања у складу са индикацијама које ће бити прописане подзаконским актом. Право ће се реализовати по посебном програму који доноси министар (члан 220. тачка 8).

10. Месечно новчано примање, чл. 65. до 73. Закона

Месечно новчано примање представља право којим се обезбеђује материјална заштита материјално необезбеђених корисника права по овом закону. По сада важећим прописима ово право је прописано у различитим облицима у више закона из области борачко-инвалидске заштите, са различитим кругом корисника и у различитим износима (месечно новчано примање, новчана помоћ, инвалидски додатак, основна новчана накнада и изузетна новчана накнада). Корисници овог права су: војни инвалиди, цивилни инвалиди рата, корисници породичне инвалиднине, чланови породица умрлих цивилних инвалида рата и цивилних жртава рата. С обзиром да ово право остварују наведена лица уколико су материјално необезбеђена и за време док су материјално необезбеђена, то стицање права на месечно новчано примање не представља трајни вид заштите (за разлику од личне и породичне инвалиднине), јер је у зависности од прихода корисника и чланова његовог домаћинства. Промене прихода домаћинства могу довести до повећања, смањења или губитка даљег коришћења овог права.

Новине овог решења, у односу на досадашње прописе, чине:

- апсолутну сметњу за остваривање овог права по садашњим прописима представљају: радни однос, оснивање привредног друштва или друге доходовне организације, предузетничка односно самостална делатност, накнада зараде за време незапослености и изузетно месечно новчано примање; поред ових, као апсолутна сметња уводи се и остваривање пензије веће од најнижег

износа пензије по основу радног односа остварене у претходној години, материјално обезбеђење по прописима из области социјалне заштите, власништво или плодуюживање на пољопривредном земљишту више од 5 хектара, остваривање накнаде због престанка радног односа, новчана накнада у вези са професионалном рехабилитацијом (члан 67),

- повећана је старосна граница, односно године живота са којима се корисник сматра неспособним за рад (са 65 година – за мушкарце, односно са 60 година – за жене), члан 68,

- једини приход који утиче на право је пензија коју корисник лично остварује по било ком основу и то на тај начин што износ пензије већи од најнижег износа пензије по основу радног односа остварене у претходној години представља апсолутну сметњу за остваривање права, а пензија остварена у претходној години у односу на годину у којој се одлучује, која је мања од наведеног износа, корисника разврстава у мањи износ права на месечно новчано примање (чл. 69. и 70),

- новина је да се прописују два износа права и то износ 65% од основа (тј. од просечне месечне зараде без пореза и доприноса из месеца који претходи месецу за који се право признаје) – за кориснике који лично не остварују пензију и износ 35% од основа – за кориснике који лично остварују пензију у износу мањем од најнижег износа пензије по основу радног односа остварене у претходној години (члан 70),

- други приходи корисника, као и приходи чланова његовог домаћинства не утичу на право. Самим тим и досадашњи начин обрачуна ових прихода, утврђивање имовинског цензуса и различитих основица права је изостало. Није прописано разврставање износа права према годинама живота корисника. Укинута је право на додатак за самохраност,

- не прописује се досадашње годишње превођење овог права, а с обзиром да се право редовно месечно усклађује – нема коначног годишњег усклађивања,

- овим је поступак признавања и начин обрачуна овог права крајње поједностављен,

- прописана је обавеза првостепеног органа да сваке године у периоду од 1. до 31. марта, по службеној дужности, спроведе доказни поступак у коме ће извршити проверу услова за коришћење права на месечно новчано примање признатим корисницима. Уколико констатује да је дошло до промене које утичу на смањење износа права или престанак права о томе одлучује решењем (члан 109). Промене које утичу на повећање права дејствују од првог дана наредног месеца по подношењу захтева корисника (члан 128).

11. Накнада трошкова смештаја у установе социјалне заштите, чл. 74. и 75. Закона

Одредбама чл. 74. и 75. прописано је право на накнаду трошкова смештаја у установе социјалне заштите. Новина у остваривању овог права је да у накнади наведених трошкова учествује и корисник свим својим примањима из борачко-инвалидске заштите, с тим што му се за личне потребе обезбеђује минимални износ од 25% од тих примања. Уколико примања корисника прелазе збир трошкова смештаја и наведени минимални износ, разлика припада кориснику.

12. Професионална рехабилитација и друга права у вези са професионалном рехабилитацијом, члан 76. Закона

Право на професионалну рехабилитацију и друга права у вези са професионалном рехабилитацију остварује се у складу са Законом са којим се уређује професионална рехабилитација и запошљавање особа са инвалидитетом.

13. Инвалидски додатак, чл. 77. до 81. Закона

Право на **инвалидски додатак**, под овим општим називом садржи два права, и то:

- право на инвалидски додатак ратног војног инвалида у радном односу (садашње право на борацки додатак) и
- право на инвалидски додатак незапосленог ратног војног инвалида од I до IV групе (садашње право на накнаду за време незапослености ратног војног инвалида од I до IV групе групе – по Закону и месечно новчано примање за време незапослености ратног војног инвалида од V до X групе – по Уредби).

За остваривање права на инвалидски додатак ратног војног инвалида у радном односу новина је прописани услов да се кориснику претходно решењем органа надлежног за послове запошљавања мора утврдити радна способност у складу са прописима којима се уређује професионална рехабилитација и запошљавање особа са инвалидитетом (за нове кориснике, односно за кориснике којима се наведена радна способност утврди у поступку превођења овог права по овом закону – члан 241. став 1. тачка 1). За обрачун износа права као доказ користиће се обрачунски лист који је послодавац издао запосленом на име припадајуће зараде (члан 77. став 1).

Корисницима инвалидског додатка незапосленог ратног војног инвалида од V до X групе који ово право остварују по Уредби Владе, задржаће ово право до запослења, брисања из евиденције незапослености или због престанка испуњавања других прописаних услова (чл. 234. и 241. став 1. тачка 1).

14. Новчана накнада за набавку путничког моторног возила, чл. 82. до 84. Закона

Одредбама чл. 82. до 84. утврђено је право војних инвалида I групе на новчану накнаду за набавку путничког моторног возила. У односу на решење овог права по сада важећим пропису новина је да се кориснику не додељује путничко моторно возило, већ новчана накнада за његову набавку у износу 7.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан доношења првостепеног решења.

15. Приоритет при упису у образовне установе, члан 85. Закона

Одредбом члана 85. прописано је да дете палог борца, дете ратног војног инвалида и дете борца I категорије имају предност при упису у средње школе и високошколске установе у оквиру броја кандидата осетљивих друштвених група које се финансирају из буџета, ако испуне услове прописане

за упис у складу са подзаконским актима за извршење прописа из области образовања.

16. Приоритет при додели стипендија и смештаја у ђачке односно студентске домове, члан 86. Закона

Одредбом члана 86. прописано је да дете палог борца, дете ратног војног инвалида и дете борца I категорије имају предност при додели стипендије и смештаја у ђачке, односно студентске домове, у оквиру броја кандидата осетљивих друштвених група сагласно прописима из области ученичког и студентског стандарда.

17. Приоритет у решавању законом утврђених права и интереса, члан 87. Закона

Одредбом члана 87. прописан је приоритет бораца, војних инвалида и корисника породичне инвалиднине по палом борцу, по основу лица које је погинуло или умрло у Војсци у миру и по основу умрлог војног инвалида, при решавању о правима и интересима од стране државних органа, органа аутономних покрајина и локалних самоуправа.

18. Право на олакшице у остваривању комуналних услуга, члан 88. Закона

Чланом 88. прописана је обавеза локалне самоуправе да одређеним корисницима по овом закону пропишу олакшице у остваривању комуналних услуга у складу са својим могућностима. До сада су неке локалне самоуправе прописивале овакве олакшице док друге нису. У циљу уједначавања поступања органа локалне самоуправе овом одредбом прописана је иста обавеза за све локалне самоуправе.

19. Право на приоритет у запошљавању, члан 89. Закона

Члан 89. – прописује право на приоритет у запошљавању: детету палог борца, ратном војном инвалиду, као и борцу I категорије. Овај приоритет наведена лица имају приликом запошљавања у органима државне управе, органима покрајинске управе и органима локалне самоуправе, уколико испуњавају услове конкурса односно огласа. Право се не односи на изабрана и постављена лица.

20. Право на решавање стамбених потреба, члан 90. Закона

Чланом 90. прописано је право на решавање стамбених потреба наведених корисника по овом закону, на тај начин што је јединица локалне самоуправе у обавези да када гради станове за социјално становање од ових станова, у складу са делом стварно исказаних стамбених потреба, издвоји не мање од 10% од укупног броја ових станова за решавање стамбених потреба наведених корисника борачко – инвалидске заштите. Критеријуме за расподелу ових станова прописале локална самоуправа. Ставом 3. овог члана локалној самоуправи је дат правни основ за доношење прописа на основу кога ће се

вршити расподела нерасподељених станова намењених корисницима борацко – инвалидске заштите.

21. Право на посебан пензијски стаж, члан 91. Закона

Чланом 91. Закона прописано је да борац коме је својство борца признато решењем надлежног органа по овом закону има право на посебан пензијски стаж за време проведено у рату, односно оружаним акцијама. Право се остварује по прописима из области пензијског и инвалидског осигурања.

22. Пореске и царинске олакшице, члан 92. Закона

Војни инвалид има право на пореске и царинске олакшице у складу са прописима којима се уређује питање пореза и царина.

23. Накнада трошкова путовања, чл. 93. до 96. Закона

Одредбама чл. 100. до 103. прописани су начин и услови за остваривање накнаде трошкова путовања (коју чине: накнада трошкова превоза и дневница за путовање и боравак у другом месту). Право је пренето из сада важећег савезног и републичког закона, без суштинских измена, осим измене износа дневнице (по савезном закону она износи 50% од износа дневнице за службена путовања савезних органа, а по републичком закону 8% од просечне месечне зараде). Предлогом закона иста се утврђује у пуном износу дневнице за службена путовања запослених у државним органима, без трошкова ноћења.

24. Бесплатна и повлашћена возња, чл. 97. до 102. Закона

Одредбама чл. 97. до 101. прописани су услови и начин остваривања права на бесплатну и повлашћену возњу, војних инвалида, цивилних инвалида рата и корисника породичне инвалиднине. Право је пренето из сада важећег Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца. Новина је да је број возњи уз повластицу повећан са три на седам возњи (за војне инвалиде и цивилне инвалиде рата). Ово из разлога да се ови корисници доведу у повољнији положај при коришћењу овог права од права које припада другим инвалидним лицима по прописима из социјалне заштите. Корисницима породичне инвалиднине прописано је право на две возње.

25. Право на легитимацију, чл. 102. до 104. Закона

Одредбама чл. 102. до 104. прописано је **право на легитимацију** корисника по овом закону, прецизирано је да право на легитимацију имају борци, ратни војни инвалиди и мирнодопски војни инвалиди. Прописани су основни услови за њену доделу и коришћење, као и садржина легитимације. Ово право до сада није било прописано.

26. Право на почасно место на државним свечаностима, члан 105. Закона

Члан 105. прописује право на почасно место на државним свечаностима које се, у складу са протоколом организатора свечаности, признаје борацу, војном инвалиду и породици палог борца.

27. Помоћ у случају смрти, члан 106. Закона

Одредбом члана 106. прописани су услови и начин остваривања права на помоћ у случају смрти корисника по овом закону. Право се признаје као једнократна новчана помоћ која се исплаћује члану породице умрлог корисника са којим је корисник живео последњих **5 година (?)** живота и које је сносило трошкове његове сахране која се исплаћује у износу две просечне зараде из месеца који претходи месецу у коме је корисник умро. У износ ове помоћи садржано је и сада важеће право на накнаду погребних трошкова за поједине категорије корисника, које овим законом није прописано као посебно право. Право на помоћ у случају смрти је сада важећим прописима утврђено у разним облицима, у различитим износима и за различит круг корисника. Сада се признаје свим корисницима – у истом износу (који је повољнији за све кориснике, осим за војне инвалиде I и II групе). Сем тога, прописано је да, уколико корисника сахрани друго лице а не члан породице, то лице има право на накнаду трошкова сахране у износу једне просечне зараде.

ГЛАВА III, ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (чл. 107. до 131)

Одредбама чл. 107. до 131. уређена су питања везана за почетак остваривања права, промене од утицаја на остваривање права, поступак код привремено признатих права и по променама од утицаја на право, сметње за остваривање и коришћење права и престанак права. У основи, задржана су решења из садашњих прописа. Битне новине у односу на садашња решења су:

1. Почетак остваривања права, члан 107. Закона

Задржано је основно решење да се права признају од првог дана наредног месеца по подношењу захтева. Међутим, није предвиђено и решење да се права признају и три месеца уназад уколико је захтев поднет три месеца по испуњењу услова за признање права; изведена права признају се од дана када је кориснику коначним решењем признато основно право.

2. Поступак од привремено признатих права и по променама од утицаја на право, чл. 108. до 116. Закона

Чланом 109. прописано је да се сваке године по службеној дужности врши у периоду од 1. до 31. марта провера услова за коришћење права на месечно новчано примање признатим корисницима овог права. Уколико корисник не достави доказе или онемогући вођење поступка донеће се решење о престанку права. Уколико се у поступку превођења права утврди да је кориснику неправилно више исплаћен износ, исти се сматра неоснованим

обогаћењем, те је корисник дужан да изврши његов повраћај у складу са Законом којим се уређује застарелост потраживања.

Чланом 112. прописано је да уколико се корисник коме је привремено признато право на основу налаза и мишљења лекарске комисије, онемогући да лекарска комисија да налаз и мишљење по истеку привремености, поступак за признање права ће се обуставити а у случају да поново поднесе захтев за признање овог права исто ће му се признати почев од првог дана наредног месеца од дана подношења тог захтева.

Одредбама чл. 113. до 116. прописује се поступак по захтеву војног инвалида и цивилног инвалида рата за повећање процента инвалидитета који је утврђен коначним решењем у случају када наступе промене због којих је дошло до погоршања здравственог стања корисника по основу по коме му је признато својство инвалида. Оцену да ли постоји вероватноћа да је настала промена која је од утицаја на повећање процента инвалидитета даје Посебна лекарска комисија на основу медицинске документације. Уколико ова лекарска комисија да мишљење да постоји вероватноћа да је дошло до промене, спроводи се редован поступак одлучивања о проценту инвалидитета корисника. Овај поступак се спроводи и у случају када је својство војног односно цивилног инвалида рата престало због процента инвалидитета који је био недовољан за признање својства, као и у случају да је проценат инвалидитета војног инвалида признат по основу погоршања болести у случају да му је коначним решењем утврђен мањи проценат инвалидитета него приликом првог признања инвалидитета. Наведени поступак се не спроводи у случају лица које је подносило захтев за признање својства а никада није му било признато својство војног односно цивилног инвалида рата због неиспуњавања услова прописаних Законом за стицање тог својства у погледу процента инвалидитета.

3. Сметње за остваривање и коришћење права, чл. 117. до 125. Закона

Чланом 117. прописује се да се права по овом закону не могу признати а уколико су иста призната престају: лицу које је пребегло непријатељу или је побегло из војске или са војне дужности, које је сарађивало са непријатеље, само се ранило ради избегавања војне дужности као и лицу осуђеном за одређена кривична дела (против уставног уређења и безбедности Републике Србије, против човечности и других добара заштићених међународним правом). Такође, члану породице не могу се признати права прописана овим законом по основу наведеног лица а уколико су му призната иста му морају престати.

Чланом 119. прописано је да права по овом закону по основу супружника не може остварити супружник који је након његове смрти склопио нови брак, засновао ванбрачну заједницу или добио ванбрачно дете. Уколико је супружник већ остварио право исто му престаје, осим ако му је право признато по основу неспособности за рад. По садашњим прописима право не може стећи и оно му престаје само у случају када корисник склопи нови брак. Супружник не може остварити право по овом закону а ако га је остварио исто му престаје ако се не стара о детету са којим као сауживалац треба да користи право.

Супружнику се може поново успоставити право уколико настави да се стара о детету за време док исто користи право.

Чланом 120. прописано је да родитељ не може остварити право по основу детета уколико је правоснажном судском пресудом или одлуком органа старатељства потпуно лишен родитељског права.

Чланом 121. прописано је да војни и цивилни инвалид рата не може по основу истог оштећења организма истовремено користити права по овом закону и право на накнаду за телесно оштећење по прописима о пензијском и инвалидском осигурању или остварио право на накнаду штете у парничном поступку.

Чланом 122. прописано је да корисник права на додатак за негу по овом закону не може истовремено користити и новчану накнаду на име неге по другом правном основу.

Чланом 123. прописано је да за време док се налази на издржавању казне затвора кориснику месечног новчаног примања не припада ово примање, као ни друга права изведена из тог права, осим уколико издржава чланове уже породице у ком случају му припада 50% од износа месечног новчаног примања до шест месеци од дана ступања на издржавање казне.

Чланом 124. прописано је да, у циљу спречавања случајева да лице по истом основу користи права из области борачко-инвалидске заштите и у Републици Србији и у другој држави, лице које је остварило право на личну или породичну инвалиднину у другој држави не може то право остваривати у Републици Србији, без обзира на то што је стекло држављанство Републике Србије или има пребивалиште у Републици Србији. У претходном периоду је извршено упоређивање података о корисницима права из области борачко-инвалидске заштите у Републици Србији и у Републици Српској при чему је утврђено да око 200 корисника истовремено по истом правном основу користе права из области борачко-инвалидске заштите у обе државе. Након тога су на основу закљученог споразума министара за борачко-инвалидску заштиту обе државе права укинута корисницима у држави у којој су право касније остварили. Такође, права по овом закону не може остварити ни лице које се одрекло коришћења права по истом основу у другој држави.

Чланом 125. прописује се да професионални припадници Војске, припадницима МУП-а и припадницима Безбедносно информационе агенције не могу да остваре својство мирнодопског војног инвалида, с обзиром да им је у случају настанка телесног оштећења у извршавању њихових редовних послова и задатака обезбеђена адекватна заштита прописима из радних односа.

4. Промене од утицаја на остваривање права и престанак права, чл. 126. до 131. Закона

Прописана је обавеза корисника права прописаних овим законом да у року од 15 дана пријави све промене које утичу на губитак или смањење

права по закону; прецизирано је од када настале промене утичу на признато право.

Чланом 130. прописано је да право на породичну инвалиднину престаје кориснику породичне инвалиднине у случају: заснивања радног односа, оснивања привредног друштва или његовом приступању у својству члана, оснивања организације која остварује профит или уписа у регистар предузетника, без обзира да ли је ово право остварио по основу неспособности за рад, осим супружнику који испуњава услове у погледу година живота за остваривање права на породичну инвалиднину. Такође, прописани су услови под којим престаје право на инвалидски додатак.

Чланом 131. прописано је да право трајно престаје кориснику за кога се утврди да је право остварио прикривањем битних чињеница за остваривање права или је право остварио подношењем лажних исправа или доказа. Наведено се односи и на корисника који је на наведени начин допринео неоснованом остваривању права по овом закону другом лицу.

ГЛАВА IV, ПОСТУПАК ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА (чл. 132. до 180)

1. Захтев, чл. 132. до 147. Закона

Права прописана овим законом могу се остварити само на основу поднетог захтева уз који се подносе само оригиналне исправе или оверене копије. Новина је да се захтев за признање права по основу оштећења организма насталог због ране, повреде или озледе подносиоца захтева, односно погибије или смрти члана породице може поднети у року од 10 година од престанка околности под којима је рана, повреда или озледа настала, односно под којима је лице погинуло или нестало. Захтев за признање својства војног инвалида по основу болести може се поднети у року од пет година од престанка околности под којим је болест задобијена. Изузетак од овога је да се захтев за признавање својства војног инвалида по основу оштећења организма које је последица радиоактивног зрачења задобијеног под тим околностима, може поднети и по истеку наведеног рока од пет година.

2. Надлежност за решавање у првостепеном поступку, чл. 148. до 153. Закона

Одредбама чл. 148. и 149. прописано је да по захтеву за признање права по овом закону који поднесе корисник који има пребивалиште у Републици Србији у првостепеном поступку решава општинска односно градска управа према месту пребивалишта подносиоца захтева. У првостепеном поступку по захтеву лица које има пребивалиште ван територије Републике Србије решава Градска управа Београда, осим уколико је о захтеву лица са пребивалиштем у иностранству пре напуштања територије Републике Србије већ одлучивао други орган на територији Републике Србије, када исти задржава надлежност (до сада је надлежност за решавање по захтевима лица са пребивалиштем у иностранству одређивана подзаконским актом - Упутством). Првостепени органи обављају наведене послове као поверене. Оваквим прописивањем надлежности решавање о правима из области борачко-

инвалидске заштите усаглашава са уставним решењима и решењима из Закона о локалној самоуправи, по којима републичке прописе извршавају републички органи управе, а општини се може поверити обављање ових послова само законом.

Чланом 151. наведена су права приликом чијег признавања је неопходно да орган који о њима одлучује прибави налаз и мишљење лекарске комисије, прописане су врсте лекарских комисија као и њихов састав (првостепене - које дају налаз и мишљење првостепеним органима и чине их три лекара специјалиста, другостепена – која даје налаз и мишљење министарству и чине је пет лекара специјалиста и Посебна лекарска комисија – која даје налаз и мишљење о постојању вероватноће да је дошло до повећања процента инвалидитета и чине је три лекара специјалиста). Чланове свих лекарских комисија, њихове заменике, као и секретаре и њихове заменике именује надлежни министар, који одређује и висину накнаде за њихов рад. Седиште првостепених лекарских комисија и подручје њиховог рада одређује надлежни министар. Седиште Другостепене лекарске комисије и Посебне лекарске комисије је у Београду. Неспособност за рад оцењује надлежна лекарска комисија фонда пензијског и инвалидског осигурања, по прописима о пензијском и инвалидском осигурању.

Чланом 152. прописано је да лекарска комисија, уколико за то постоји потреба, може лице у вези кога треба да да налаз и мишљење упутити на додатно специјалистичко испитивање.

Чланом 153. прописане су надлежности првостепеног органа за издавање уверења о признатим правима по овом закону, за издавање легитимације борца, ратног војног инвалида и мирнодопског војног инвалида и књижице за остваривање права на повлашћену вожњу.

3. Доказивање, чл. 154. до 164. Закона

Чланом 154. прописано је да се својство борца доказује уверењем надлежног органа о времену војног ангажовања, решењем којим му је учешће у рату или оружаном акцији признато у двоструки стаж по прописима о пензијском и инвалидском осигурању или решењем донетим у поступку спроведеном по овом захтеву.

Одредбама чл. 155. до 163. прописују се врсте доказних средстава којима се може утврдити да је рана, повреда или озледа, односно болест задобијена под траженим околностима, као и врста медицинске документације којом се утврђују настала телесна оштећења. Прописано је, поред осталог, да је за утврђивање околности настанка телесног оштећења по основу ране, повреде и озледе релевантна само медицинска документација о лечењу која потиче најкасније годину дана од престанка релевантних околности (члан 156). Чињеница да је болест наступила под околностима из овог закона утврђује се само на основу медицинске документације која потиче најкасније две године од дана престанка тих околности (чл. 155. и 157. ст. 1. и 2). Изузетно, чињеница да је оштећење организма настало као последица радиоактивног зрачења може се утврдити и на основу медицинске документације која потиче након тих рокова,

уколико је потврђена од стране референтне медицинске установе, коју утврђује министар (члан 157. став 3).

Чињеница да је лице од кога чланови породице изводе право по одредбама овог закона погинуло, умрло или нестало утврђује се само писменим доказним средствима из времена када је то лице погинуло, умрло или нестало (члан 159).

Писменим доказним средством не може се сматрати изјава странке или другог лица, као ни упис у војну књижицу који је извршен без позива на одговарајућу службену евиденцију (члан 160).

Надлежна војна јединица или установа војске, односно надлежни орган Министарства унутрашњих послова је дужан да покрене поступак ради утврђивања узрока и околности под којима је лице рањено, повређено, озлеђено, односно погинуло или умрло и на основу тога да изда уверење о околностима под којима се случај догодио (члан 161).

Чланом 162. прописана су овлашћења надлежних органа у поступку утврђивања чињеница и доказа који су од утицаја на признавање или на остваривање признатог права, која овлашћења се односе на странке у поступку као и на друге органе.

Чланом 164. прописано је да се докази о томе да дете испуњава услове у погледу школовања подносе сваке године, најкасније у року од 30 дана од дана почетка школске године. Доказ за кориснике који се школују у иностранству да је завршио одређени степен школе мора бити нострификован. За остваривање права на инвалидски додатак потврда о висини зараде подноси се тромесечно, а потврда о висини остварене пензије шестомесечно.

4. Надлежност за решавање у другостепеном управном поступку, чл. 165. до 171. Закона

Члан 165. став 2. садржи битну новину, тј. да се решавање по овом закону у другостепеном поступку више не поверава надлежном органу аутономних покрајина, односно Управи града Београда, већ је то искључива надлежност министарства.

Одредбама чл. 166. до 171. прописана су права чија ревизија се обавезно врши од стране Министарства. Ревизија се врши у року од три месеца од дана пријема предмета. Ако је против решења донетог у првом степену изјављена жалба о ревизији и жалби решава се истим решењем у року од 60 дана. Прописане су врсте одлука које се могу донети у поступку ревизије.

5. Управни спор, чл. 172. и 173. Закона

Чланом 172. прописано је да се против коначног решења донетог по жалби као и против решења донетог у вршењу ревизије може водити управни спор, осим уколико је предмет враћен на поновни поступак.

Чланом 173. прописано је да се против правоснажне одлуке Управног суда донете у поступку за признање права по овом закону може поднети захтев за преиспитивање судске одлуке, чиме се врши проширење овлашћења за коришћење овог правног средства прописаног Законом о управним споровима, тако да ово правно средство сем републичког јавног тужиоца, може користити и надлежно министарство, као и странка о чијем праву се одлучује по овом закону.

6. Ванредна правна средства, чл. 174. до 178. Закона

Чланом 174. прописано је да се поступак којим је окончано решавање о правима из овог закона може поновити и по истеку рокова предвиђених законом о општем управном поступку. Уколико је предлог за понављање поступка поднет у року од пет година од дана достављања решења странци примењиваће се прописи који су важили у време доношења решења, а ако је предлог поднет по истеку тог рока примењиваће се пропис који важи у време подношења предлога за понављање поступка. Ово је одредба која је прописана и сада важећим прописима из ове области.

Одредбом члана 175. прописано је да се решење којим је признато право по овом закону може укинути по основу службеног надзора и по протоку рока предвиђеног Законом о општем управном поступку и без пристанка странке, што је решење које је садржано и у сада важећим прописима из ове области.

Чл. 176. до 178. прописује се посебно ванредно правно средство - оглашавање решења ништавим (прописано је на основу овлашћења садржаном у члану 257. тачка 5. Закона о општем управном поступку). Овим одредбама прописано је да ће надлежно министарство у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона огласити ништавим решењем којим је право из области борачко-инвалидске заштите или заштите цивилних инвалида рата признато на основу лажног или фалсификованог доказа о околностима рањавања, повређивања, озлеђивања или болести, односно смрти, погибије или нестанка члана породице, као и на основу лажне или фалсификоване медицинске документације. Прописани су поступак, докази, начин прибављања доказа и посебно заједничко тело за преиспитивање валидности доказа на основу којих су призната права.

7. Трошкови поступка и трошкови за извршавање Закона, чл. 179. и 180 Закона

Одредбама чл. 179. и 180. прописује се да се у поступку за остваривање права по овом закону не плаћају таксе и да трошкове поступка сноси орган који води поступак.

ГЛАВА V, ЈЕДИНСТВЕНА ЕВИДЕНЦИЈА ПОДАТАКА И ИСПЛАТА ПРАВА (чл. 181. до 205)

1. Јединствена евиденција података, чл. 181. до 192. Закона

Наведеним одредбама прописано је овлашћење Министарства да води јединствену евиденцију података о корисницима права по овом закону, путем јединственог информационог система. Јединствени информациони систем биће основа за исплате права. Непосредан унос података у евиденцију врши првостепени орган и исти је одговоран за њихову тачност. Таксативно су наведене врсте евиденција и подаци који се уносе у Јединствену евиденцију података, а сагласно прописима о заштити података о личностима.

2. Исплата права, чл. 193. до 201. Закона

Одредбама чл. 193. до 201. прописано је да се новчана примања прописана овим законом која се утврђују у месечним износима исплаћују по истеку месеца за који се врши исплата, да се не могу преносити на друга лица и да могу бити предмет извршења или обезбеђења. Наведена примања могу се исплаћивати корисницима који напусте територију Републике Србије најдуже још три месеца, а поновна исплата им се може успоставити по пријави пребивалишта или боравишта у Републици Србији. Кориснику коме престане држављанство Републике Србије престају и сва права призната по овом закону даном престанка држављанства.

Уређен је начин обуставе исплате, односно накнадне исплате доспелих а неисплаћених примања услед насталих промена од утицаја на право или услед смрти корисника.

Прописано је да ће се исплата наведених примања вршити на основу решења о признатим правима, а на основу података из Јединствене евиденције података, а преко финансијске институције изабране од стране овог министарства.

3. Повраћај неосновано остварених примања, чл. 202. и 203. Закона

Одредбама чл. 202. и 203. прописано је да је корисник коме је извршена исплата на коју није имао право, дужан да изврши повраћај остварених новчаних износа, без обзира да ли је до неправилне исплате износа дошло пропустом корисника или надлежног органа. Првостепени орган решењем утврђује неосновано примљен износ и период у коме је исти остварен. Након доношења коначног решења првостепени орган позива корисника да врати неосновано примљен износ у року од годину дана, а у изузетним случајевима у року од три године. Уколико корисник наведено одбије, повраћај неправилно примљеног износа оствариће се у судском поступку.

4. Застарелост потраживања, чл. 204. и 205. Закона

Одредбама чл. 204. и 205. прописано је да месечна новчана примања у овом закону застаревају у року од три године а једнократна новчана

примања у року од годину дана. Такође су утврђени случајевима у којима повраћај неосновано исплаћених износа застарева у роковима од 5, односно 10 година.

ГЛАВА VI, КОНТРОЛА НАМЕНСКОГ КОРИШЋЕЊА СРЕДСТАВА И НАДЗОР НАД РАДОМ ОРГАНА У ВРШЕЊУ ПОВЕРЕНИХ ПОСЛОВА (чл. 206. до 217)

Одредбама чл. 206. до 217. прописано је да контролу наменског коришћења средстава намењених за остваривање права по овом закону врши министарство надлежно за послове финансија. Одредба не представља новину у овој области, јер је у сада важећем Закону о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца прописано да савезна буџетска инспекција врши контролу трошења средстава савезног буџета намењених за борачко-инвалидску заштиту.

Потпуним преношењем борачко-инвалидске заштите на републички ниво (тј. преузимањем регулативе која је била уређена некадашњим савезним прописима из ове области), овим одредбама прописује се и одговарајућа надлежност у контроли наменског коришћења средстава републичког буџета у овој области. Прописано је да надлежно министарство врши надзор над радом органа којима је поверено извршавање ових прописа у складу са законом којим се уређује државна управа, као и путем инспекцијског надзора. Прописана су овлашћења лица која врше надзор, поступак вршења надзора и мере које се могу изрећи у вези констатованих неправилности. Министарство има овлашћење да може органима којима је поверено извршавање овог Закона давати обавезне инструкције за извршавање поверених послова.

ГЛАВА VII, УДРУЖЕЊА (чл. 218. и 219)

Одредбама чл. 218. и 219. прописана је могућност оснивања удружења корисника права по овом закону и удружења за неговање и развијање ослободилачких традиција.

Финансирање програмских активности и рада ових удружења сада се врши на основу посебног закона (Закон о финансирању удружења бораца ослободилачких ратова Србије) који је непотпун и непрецизан јер, изричито, не одређује критеријуме за избор удружења која се финансирају, нити критеријуме за избор њихових активности које би се финансирале. Тај закон ставља се ван снаге овим законом.

Одредбом члана 219. прописује се да надлежно министарство може финансирати само пројектне активности удружења којима се постижу унапређивање положаја и бриге материјалној и социјалној сигурности корисника права по овом закону, као и неговања традиција ослободилачких ратова Србије. Средства за финансирање наведених пројектних активности обезбеђују се у буџету Републике. Удружења су у обавези да наменски користе

добијена средства и да на захтев надлежног министарства подносе извештај о утрошку одобрених средстава.

ГЛАВА VIII, ОВЛАШЋЕЊА НАДЛЕЖНОГ МИНИСТРА (члан 220)

Овом одредбом наведени су подзаконски акти које доноси министар надлежан за послове борачко-инвалидске заштите у циљу стварања процесних и других услова за извршење овог закона.

ГЛАВА IX, КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ (члан 222)

Овом одредбом прописани су прекршаји и висине новчаних казни за учињене прекршаје за које се може казнити одговорно лице и извршилац послова у надлежном органу. У питању су случајеви када се чињењем или нечињењем врше повреде одредаба овог закона битне са становишта осигурања материјалних и процесних претпоставки за остваривање законости.

ГЛАВА X, ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ (чл. 224. до 248)

Глава десета закона – прелазне и завршне одредбе, садржи решења којима се уређује прелазак на примену новог закона у односу на законе који су важили до његовог ступања на снагу, полазећи од промена у стварима статусног карактера код појединих права и код одредаба о поступку. Већина тих решења садржи одредбе о поступању надлежних органа по службеној дужности у циљу ефикаснијег споровођења одредаба новог закона.

Члан 224. садржи основно решење да ће се права призната по прописима који престају да важе, а која су утврђена и овим законом превести на овај закон и даље користити под условима, у обиму и на начин утврђен овим законом.

Одредбом члана 225. прописано је посебно преиспитивање признатих права. Суштина овог правног средства је да се у року од пет година од дана ступања на снагу овог закона може извршити преиспитивање коначних решења којима је одлучено о правима из области борачко-инвалидске заштите или заштите цивилних инвалида рата по прописима који престају да важе ступањем на снагу овог закона ако постоји вероватноћа да нису тачни налази и мишљења надлежних лекарских комисија или медицинска документација на основу које су призната права, као и у случајевима када су налази и мишљења другостепених лекарских комисија за истоветне ситуације битно различити. Овај поступак спроводи надлежно министарство, а одлучује на основу новоприбављеног налаза и мишљења посебне Комисије за преиспитивање правилности налаза и мишљења лекарских комисија за преглед лица обухваћених овим законом (Комисија вештака). Прописане су последице у случајевима у којима корисник одбије да се подвргне прегледу од стране надлежне лекарске комисије, односно уколико одбије да се подвргне одговарајућем медицинском испитивању, уколико га на такво испитивање упуту лекарска комисија. У складу са налазом и мишљењем надлежне комисије

коначно решење којим је у претходном поступку одлучено о праву корисника надлежно министарство може оставити на снази, изменити или укинути и о праву одлучити на другачији начин. Поступак се може покренути уколико су горе наведене околности констатоване од стране првостепеног органа или од стране надлежног министарства.

Одредбом члана 226. уређено је да ће војни инвалиди, односно корисници породичне инвалиднине којима је ово својство признато до ступања на снагу овог закона по основу који није прописан овим законом, задржати тај основ признања и по овом закону.

Чланом 227. прописано је да корисницима којима су права призната без држављанства Републике Србије престају призната права по истеку рока од годину дана, уколико у том року не буду стекли држављанство Републике Србије.

Чланом 229. прописано је превођење својства мирнодопског војног инвалида на својство цивилног инвалида рата лицима којима је својство мирнодопског војног инвалида признато по основу телесног оштећења насталог у терористичком нападу у иностранству на дипломатске или конзуларне представнике Републике Србије.

С обзиром да у активним одредбама овог закона борци НОР-а - припадници партизанских одреда, као и борци НОР-а - припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета нису обухваћени дефиницијом борца, то је чланом 230. прописано да ови борци задржавају права која су им призната по прописима који су престали да важе ступањем на снагу овог закона, а која су прописана и овим законом и настављају са коришћењем тих права под условима, на начин и у обиму прописаним овим законом. Такође, с обзиром да им је признато основно право (својство ратног војног инвалида и по том основу лична инвалиднина) они могу користити и друга права која су прописана овим законом, која им нису призната, а која могу остварити као корисници личне инвалиднине, уколико испуњавају прописане услове овим законом. Чланом 231. је прописано да иза смрти наведених корисника чланови њихове породице могу остварити право на породичну инвалиднину и друга изведена права која припадају члановима породице умрлог ратног војног инвалида по овом закону.

Одредба члана 228. прописује да цивилни инвалид рата, односно корисник права на месечно новчано примање по основу цивилне жртве рата или умрлог цивилног инвалида рата, код кога је телесно оштећење односно смрт наступила ван територије Републике Србије остаје у систему заштите Републике Србије уколико је у овај систем заштите укључен до 17. августа 1990. године. Корисницима који су у систем заштите Републике Србије укључени после 17. августа 1990. године престају призната права даном почетка примене овог закона.

Чланом 232. прописује се да ће се поступци вођени по захтевима за признање права по Закону о правима бораца, војних инвалида и чланова

њихових породица и Уредби о начину остваривања права припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета у области борачко-инвалидске заштите који нису окончани због тога што се није могло прибавити мишљење наведене комисије јер она није именована, обуставити.

Члан 233. уређује прелазна решења у вези са чланом 127. Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца, којим су одредбе прописа донетих у ранијем периоду делимично задржане на снази у погледу стечених права носилаца „Партизанске споменице 1941”, бораца Шпанског националноослободилачког и револуционарног рата од 1936. до 1939. године и лица одликованих Орденом Народног хероја и чланова њихових породица. Овим законом су ти прописи стављени ван снаге. Права која су призната по тим прописима, оствариваће се у обиму и на начин утврђен прописима који престају да важе с тим што ће се за утврђивање износа тих права примењивати основ из овог закона уз вршење усклађивања, осима права на додатак уз пензију који ће се усклађивати на начин утврђен по прописима о пензијском и инвалидском осигурању.

Чланом 234. прописује се да ће ратни војни инвалиди од V до X групе који су остваривали право на месечно новчано примање за време незапослености и даље остваривати ово право по уредби по којој им је исто признато док испуњавају услове за остваривање права на инвалидски додатак незапосленог ратног војног инвалида по овом закону, као и да трајно губе ово право уколико им исто престане због неиспуњавања услова за његово коришћење.

Члан 235. прописује да ће корисници са територије АП Косово и Метохија којима се на дан ступања на снагу закона врши исплата као вид хуманитарне помоћи задржати призната права, а да ће онима којима се на дан ступања на снагу овог закона не врши исплата престати права која су им била призната, даном са којим им је била обустављена исплата.

Чланом 236. прописује се да права призната по прописима који престају да важе даном ступања на снагу овог закона, односно која су призната по овом закону престају ако је корисник остварио право о истом чињеничном основу од стране органа држава формираних на подручју претходне СФРЈ.

Чланом 237. прописано је да ће се у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона узети у поступак и захтеви за признавање својства војног инвалида, својства цивилног инвалида рата и права на породичну инвалиднину иако су поднети по истеку рокова прописаних одредбама чл. 137, 140. и 141.

Члан 238. прописује да се без обзира на држављанство и пребивалиште неће узимати у поступак захтеви лица којима је решење о признатом праву донео надлежни орган у Републици Србији а исплату му на дан ступања на снагу овог закона није вршила Република Србија, већ нека од бивших република СФРЈ, без обзира на његово држављанство и пребивалиште. Такође, одбиће се захтеви за признавање права у Републици Србији по овом закону лица која су аналогна права остварили у другим републикама.

Чланом 239. прописује се да ће се нерешени захтеви за признање права на ортопедска и друга медицинско-техничка помагала која нису прописана овим законом одбити, а да се призната права на та помагала по истеку њиховог рока трајања неће поново признавати.

Чланом 240. уређују се начин остваривања и износи права на изузетно месечно новчано примање, права на посебно месечно новчано примање и права на изузетну новчану накнаду која су призната по прописима који престају да важе ступањем на снагу овог закона, а која нису прописана овим законом.

Одредбом члана 241. прописани су рокови и начин на који ће се права која су призната по сада важећим прописима превести на права прописана овим законом, а чланом 242. да ће се у поступку овог превођења у случајевима у којима је одлучено и на основу налаза и мишљења лекарских комисија, прибавити нов налаз и мишљење комисија и да ће се одлучити сходно налазу и мишљењу тих комисија.

Одредбом члана 243. прописано је да корисницима који немају једино пребивалиште на територији Републике Србије престаје исплата признатих права по истеку три месеца по ступању на снагу овог закона, сходно члану 196. Закона.

Чланом 245. Закона прописано је да се ревизија решења која подлежу ревизији, изузетно, може извршити и после рока од три месеца, како би се надлежним другостепеним органима омогућило да остваре кадровске и друге могућности за извршење послова ревизије првостепених решења.

Чланом 246. прописано је да ће се прописи за спровођење овог закона донети у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу, до када ће се примењивати сада важећи подзаконски акти.

Члан 247. прописује да ће Влада Републике Србије осигурати кадровске и материјалне претпоставке за спровођење овог закона. Ово, пре свега, због прописивања посебних решења која ће знатно повећати обим управних и финансијских послова у овој области (преузимање другостепеног управног поступка из досадашње надлежности органа АП Војводине и Града Београда, решења прописана одредбама чл. 176. до 248. и члана 225. овог закона, као и потпуно преузимање система исплате права од стране надлежног министарства.

Одредбом члана 248. наведени су прописи који се стављају ван снаге ступањем на снагу овог закона (сви сада важећи прописи из области борачко-инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата).

Одредбом члана 249. прописује се да овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС”, а да ће се примењивати од 1. јануара 2016. године.

У Београду, 22.10.2015. године